

بسم الله الرحمن الرحيم

جزوات آموزشی حقوق نشر

جزوه دوم:
حقوق پدیدآورنده

تألیف:

دکتر سید عباس حسینی نیک

مدیر مسؤول انتشارات حقوقی مجد

فنا از حقوق لیب
در حمایت تا و سر

www.booklaw.ir

جزوه دوم : حقوق پدیدآورنده

مقدمه

قبل از ورود به بحث حقوق پدیدآورنده لازم است مشخص گردد که اثر چیست و انواع آن کدام است؟

اثر فکری که مورد حمایت قانون قرار می گیرد، باید دارای دو ویژگی باشد: اول آنکه دارای خلاقیت فکری بوده و به عبارتی اصیل باشد و دوم آنکه فکر و اندیشه ی ذهنی پدیدآورنده در عالم ظاهر و خارج از ذهن، محقق گردیده و پدیدار گردد.

ماهیت ادبی آثار از جهت جنس شامل آثار مکتوب، صوتی و تصویری، نرم افزار رایانه ای بوده و آثار مکتوب که مورد بحث ماست، از جهت نوع شامل تألیف - تصنیف - ترجمه - گردآوری - تدوین و تحشیه و .... می باشد.

اثر نوشته را می توان به دو دسته تقسیم کرد، یکی نوشته اصلی مانند کتاب، رساله، جزوه، نمایشنامه، شعر، سرود، ترانه و ... و دیگری نوشته ی تبدیلی که از نوع اصلی حاصل شده است مانند ترجمه، تصحیح، تلخیص و به روز کردن و ...

مبحث اول: حقوق مادی پدیدآورنده

پدید آورنده دارای حق انحصاری هر گونه بهره برداری مالی از اثر است. به عبارت دیگر هر گونه تصرف در اثر که متضمن استفاده مادی باشد متعلق به پدیدآورنده است. قانونگذار ایران از این حقوق به (حقوق مادی) تعبیر کرده است.

ماده ۳ قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، حقوق پدیدآورندگان را شامل حق انحصاری نشر، پخش، عرضه و اجرای اثر دانسته و در ماده ۵ حق انتقال مادی اثر را به رسمیت شناخته و در مواد ۷ تا ۱۱ مستثنیات این حقوق را ذکر کرده است.

همچنین مواد ۱۲ تا ۱۶ این قانون، مدت حمایت از حقوق مادی اثر را برای صاحب آن تعیین کرده که در ادامه به تفصیل بحث خواهیم کرد.

لازم به ذکر است که قانون مصوب ۱۳۵۲ نیز در این خصوص احکامی را دارد، از جمله قسمت اول ماده ۱ که احصای حقوق مادی مترجم و مدت آن را کرده و در قسمت دوم آن ماده، حق انتقال این حقوق را به غیر برسمیت شناخته است.

مستثنیات حقوق مادی مترجم از دیگر مواردی است که در ماده ۵ و تبصره آن مورد حکم قرار گرفته است.

گفتار اول: حقوق و امتیازات مالی پدیدآورنده

الف) حق نشر و تکثیر (ماده ۳ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸)

نشر و تکثیر را هر عملی توصیف کرده اند که منجر به ساختن یا تهیه نمونه های دیگر از اثر اصلی می شود از جمله ضبط مکانیکی بر روی نوارهای ضبط صوت، صفحات موسیقی، نوارهای ویدئویی، چاپ و افست کتاب، عکاسی، گراور، قالب ریزی، تهیه نگاتیو، فیلم های سینمایی، انتقال بر روی دیسکت های کامپیوتری و میکروفیلم و نظایر آن.

اثر با نشر و تکثیر در اختیار عموم گذارده می‌شود. حق نشر و تکثیر اثر به منظور بهره برداری مادی از آن ویژه پدیدآورنده است. البته پدیدآورنده می‌تواند اثر را خود نشر و تکثیر کند یا این حق را به دیگری انتقال دهد (ماده ۵) مثلاً مؤلف می‌تواند برای چاپ و نشر کتاب خود با ناشری قرارداد ببندد و چند درصدی از بهای فروش کتاب را چنانکه معمول است بعنوان حق التالیف دریافت دارد. این قرارداد ممکن است برای یک چاپ باشد یا این را برای کلیه چاپها به ناشر انتقال دهد.

ب) نقل قول ، نسخه برداری و تکثیر بدون قصد انتفاع

در حقوق ایران ، نقل قول برای استفاده های علمی و آموزشی مجاز شمرده شده (ماده ۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸) و همچنین در دومورد استثنایی تکثیر و نسخه برداری از اثر مجاز اعلام گردیده است:

اولاً؛ کتابخانه‌های عمومی و مؤسسات جمع آوری نشریات و مؤسسات علمی و آموزشی که به صورت غیر انتفاعی اداره می‌شوند می‌توانند از اثرهای مورد حمایت قانون از راه عکسبرداری یا طرق مشابه آن به میزان مورد نیاز و تناسب با فعالیت خود نسخه برداری کنند (ماده ۸ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ و ماده ۵ قانون ترجمه مصوب ۱۳۵۲).

ثانیاً؛ نسخه برداری از کتب و نوشته‌های علمی و ادبی و هنری فقط در صورتیکه برای استفاده شخصی و غیر انتفاعی باشد مجاز است (ماده ۱۱ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ و تبصره ماده ۵ قانون ترجمه مصوب ۱۳۵۲).

ملاحظه می‌شود که ضابطه نسخه برداری بدون اجازه پدیدآورنده در مواردی که مجاز شناخته شده است، استفاده غیر انتفاعی است و قانونگذار نسخه برداری از اثر برای استفاده انتفاعی را بدون موافقت پدیدآورنده اجازه نداده است.

د) حق ترجمه

حق ترجمه اثر به یک زبان خارجی و بهره برداری از آن نیز ویژه پدیدآورنده است. گاهی ترجمه یک اثر و انتشار آن منبع درآمد سرشار است و نباید به اشخاص اجازه داد که بدون اجازه مؤلف اثر او را ترجمه و از این راه بهره برداری کنند. البته پدیدآورنده می‌تواند این حق را به غیر واگذار کند (بند ۵ از ماده ۵ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

ه) حق اقتباس و تلخیص و تبدیل

حق اقتباس و تلخیص و تبدیل اثر به منظور ایجاد یک اثر دیگر ویژه پدیدآورنده است. بنابراین هیچکس نمی‌تواند اثری را که مورد حمایت قانون است از طریق اقتباس، تلخیص و تبدیل بدون موافقت پدیدآورنده به صورت دیگری درآورده از آن بهره برداری کند (بند ۶ و ۷ از ماده ۵ و ماده ۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

لیکن اگر فکر واحدی مورد استفاده دو نویسنده یکی پس از دیگری واقع شده باشد بدون اینکه نویسنده دوم از ترکیب‌ها و تعبیرهای نویسنده اول استفاده کرده باشد، اقتباس به معنایی که مورد نظر ماست صدق نمی‌کند و جلب موافقت نویسنده اول برای اینگونه استفاده لازم نیست؛ چه همانطور که گفته شد حق پدیدآورنده به شکل و نحوه بیان فکر تعلق می‌گیرد نه به فکر صرف که همگان حق برخورداری از آن را دارند.

اگر چه اقتباس کلی از اثر دیگری بدون موافقت پدیدآورنده ممنوع است در مقابل نقل از اثرهایی که انتشار یافته است و استناد به آنها به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی تربیتی و بصورت انتقاد و تقریظ با ذکر مأخذ، در حدود متعارف مجاز است» (ماده ۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸). حتی قانونگذار برای تسهیل در تهیه جزوه‌هایی که برای تدوین در مؤسسات آموزشی توسط معلمان فراهم و تکثیر می‌شود، ذکر مأخذ را در آنها نیز الزامی ندانسته است، مشروط بر اینکه این کار جنبه انتفاعی نداشته باشد (ماده ۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

در اینجا بجاست یادآور شویم که نه تنها خود اثر از حمایت قانون برخوردار است

بلکه نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است نیز مورد حمایت قانون و اقتباس آن به ترتیبی که القاء شبهه کند ممنوع می باشد.

ماده ۱۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ در این زمینه مقرر می‌دارد: (نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است از حمایت این قانون برخوردار خواهد بود و هیچکس نمی‌تواند آنها را برای اثر دیگری از همان نوع یا مانند آن به ترتیبی که القاء شبهه کند بکار برد).

گفتار دوم: شرط حمایت از حقوق مادی

طبق ماده ۲۲ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ «حقوق مادی پدیدآورنده موقعی از حمایت این قانون برخوردار خواهد بود که اثر برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا نشر یا اجراء شده باشد و قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش یا اجراء نشده باشد».

بنابراین، قانون ایران با اینکه اصولاً بین بیگانه و تبعه کشور تفاوت نگذاشته، معهداً از آثاری که برای نخستین بار در خارج از کشور نشر یا اجراء شده باشد حمایت نکرده است. در نتیجه می‌توان از این گونه اثرها حتی بدون اجازه پدیدآورنده در ایران بهره برداری کرد. مثلاً کتابی که برای نخستین بار در خارج ایران چاپ و نشر شده باشد چاپ و نشر مجدد آن یا ترجمه و بهره برداری از آن در ایران مانعی نخواهد داشت.

این راه حل که از نظر اخلاقی و حسن تفاهم بین المللی قابل انتقاد است با ملاحظات مربوط به مصالح ملی به ویژه در مورد کتابهای علمی توجیه می‌شود. اگر ترجمه و نشر آثار خارجی بدون اجازه پدید آورنده ممکن نباشد، اشکالاتی در راه نشر این اثرها پدید می‌آید، چه ممکن است به آسانی نتوان اجازه پدید آورنده یا کسی را که حق بهره برداری از اثر به او منتقل شده را تحصیل کرد؛ ممکن است مؤلفان یا ناشران خارجی مبلغ گزافی در ازاء اجازه ترجمه و نشر اثر در ایران مطالبه کنند و همین امر مانعی در راه ترجمه و نشر اثر ایجاد کند یا لاقلاً موجب بالا رفتن بهای کتاب در ایران شود.

اگر چه این استدلال و توجیه در مورد کتابهای درسی و علمی که مورد احتیاج مبرم ماست قابل قبول به نظر می‌رسد، اما در مورد سایر اثرهای مورد حمایت قانون قبول آن دشوار است.

گفتار سوم: خصوصیات حقوق مادی پدیدآورنده

حقوق و امتیازات مالی پدیدآورنده دارای دو خصوصیت است: اولاً قابل نقل و انتقال است و ثانیاً موقت است.

۱ - حقوق مادی پدیدآورنده قابل نقل و انتقال است.

پدیدآورنده می‌تواند همه حقوق و امتیازات مالی خود یا قسمتی از آن را به دیگری انتقال دهد. ماده ۵ قانون ایران در این زمینه مقرر می‌دارد: «پدیدآورنده اثرهای مورد حمایت این قانون می‌تواند استفاده از حقوق مادی خود را در کلیه موارد و از جمله موارد زیر به غیره واگذار کند:

.....

- ترجمه و نشر و تکثیر و عرضه اثر از راه چاپ و نقاشی و عکاسی و گراور و کلیشه و قالب ریزی و مانند آن استفاده از اثر در کارهای علمی و ادبی و صنعتی و هنری و تبلیغاتی.

- بکار بردن اثر در فراهم کردن یا پدیدآوردن اثرهای دیگر که در ماده دوم این قانون درج شده است.

البته این انتقال ممکن است معوض یا مجانی باشد، بعلاوه حقوق مالی پدیدآورنده قابل انتقال از طریق ارث و وصیت است (ماده ۱۲ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

در هر حال انتقال گیرنده اعم از ناشر و غیره مکلف است نام پدیدآورنده را با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر همراه اثر یا روی نسخه‌های چاپی یا تکثیر شده به روش معمولی و متداول اعلام و درج نماید مگر اینکه پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت کرده باشد (ماده ۱۸ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

۲- حقوق مادی پدیدآورنده موقت است.

حقوق مالی پدیدآورنده در طول حیات او باقی است و بعد از مرگ پدیدآورنده نیز به مدت پنجاه سال از تاریخ مرگ متعلق به وراثت یا شخصی است که این حقوق به موجب وصیت به او منقل شده است.

اگر وراثت و موصی له برای بهره برداری از اثر وجود نداشته باشد این حقوق برای همان مدت به منظور استفاده عمومی در اختیار ولایت فقیه قرار خواهد گرفت (اصلاحیه ماده ۱۲ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

گفتار چهارم: جرایم و مجازاتهای مربوط به حقوق مادی

الف: جرم نشر یا پخش یا عرضه اثر متعلق به دیگری

نشر یا پخش یا عرضه اثر متعلق به دیگری دارای انواع مختلفی است:

- ۱- نشر یا پخش یا عرضه اثر متعلق به دیگری بنام خود.
- ۲- نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر متعلق به دیگری بنام خود پدیدآورنده بدون اجازه او.

۳- نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر متعلق به دیگری عالملاً عامداً به نام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده.

توضیح آنکه حتماً لازم نیست که تمام یک اثر بدون اجازه مورد تجاوز قرار گیرد، بلکه حتی اگر قسمتی از اثر نیز مورد تجاوز قرار گیرد، جرم تحقق می‌یابد.

مجازات:

بر اساس ماده ۲۳ قانون مصوب ۱۳۴۸، مجازات این جرم، ۶ ماه تا ۳ سال حبس تعیین شده است.

ب- تکثیر یا تجدید چاپ و بهره برداری و نشر و پخش ترجمه دیگری

این جرم شامل تکثیر یا تجدید چاپ و بهره برداری و نشر و پخش هر ترجمه‌ای بدون رضایت مترجم یا وارث قانونی آن می‌باشد.

مجازات

ماده ۷ قانون مصوب ۱۳۵۲ اشعار می‌دارد، مجازات اشخاصی که مرتکب جرم تکثیر یا تجدید چاپ و بهره برداری و نشر و پخش ترجمه متعلق به دیگری گردند، به سه ماه تا یکسال حبس محکوم می‌گردند.

ج: عدم درج شماره دفعات چاپ و تعدد نسخه کتاب یا ضبط یا تکثیر یا پخش یا انتشار یا شماره مسلسل روی اثر یا تاریخ یا نام چاپخانه یا بنگاه

۱ - عدم درج تعداد نسخه

۲ - عدم درج شماره دفعات چاپ

۳ - عدم درج شماره مسلسل آثار موسیقی

۴ - عدم ذکر تاریخ

۵ - عدم درج نام چاپخانه، بنگاه و کارگاه

مجازات

مطابق ماده ۲۵ قانون مصوب ۱۳۴۸ اشخاصی که مرتکب ترک افعال مندرج در رکن مادی جرم مذکور شوند به سه ماه تا یکسال حبس محکوم خواهند شد.

د: جرم تکثیر، اجرا و توزیع (عرضه و نشر) آثاری که نقض حقوق مؤلفان محسوب شده و در بستر مبادلات الکترونیکی صورت گیرد.

بر اساس ماده ۶۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷، حق تکثیر، اجرا و توزیع (عرضه و نشر) آثار تحت حمایت قانون مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۹/۳ و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲/۹/۲۶ و قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۴ که به صورت داده پیام می‌باشند، از جمله اطلاعات، نرم افزارها و برنامه های رایانه ای و پایگاه های داده و همچنین حمایت از حقوق مالکیت فکری در بستر مبادلات الکترونیکی شامل حق اختراع، حق طراحی، حق مؤلف، حقوق مرتب با حق مؤلف و ... برای پدیدآورنده محفوظ بوده و حمایت کیفری می‌گردد.

در واقع امر، نوشته و اثر اعم است از کاغذی و الکترونیکی (داده پیام) و قانونگذار حمایت کیفری خود را برای هر دو حالت، لحاظ کرده است.

مجازات

بر اساس حکم ماده ۷۴ قانون تجارت الکترونیکی، هرکس مرتکب نقض حقوق پدیدآورندگان شامل تکثیر، اجرا، عرضه و نشر آثار در بستر مبادلات الکترونیکی بدون اجازه پدیدآورندگان آنها گردد، به مجازات سه ماه تا یک سال حبس و جزای نقدی به میزان پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.

مبحث دوم: حقوق معنوی پدیدآورنده اثر

مؤلف یا هنرمند علاوه بر حقوق مالی دارای پاره‌ای حقوق و امتیازات غیر مالی است که مربوط به شخصیت او و برای حمایت از آن است. قانونگذار ایران این حقوق را تحت عنوان «حقوق معنوی» برای پدیدآورنده شناخته است (مواد ۳ و ۴ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸) و بعضی از حقوقدانان آنرا حقوق اخلاقی نامیده‌اند. قانونگذار ایران حقوق معنوی پدیدآورنده را تعریف نکرده ولی با توجه به مواد مختلف قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان می‌توان مصادیق آنرا ذکر نمود.

گفتار اول: انواع حق معنوی پدیدآورنده

در حقوق ایران دو حق (سرپرستی و تمامیت) از حقوق معنوی به رسمیت شناخته شده است (ماده ۳ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸):

الف) حق احترام به نام و سمت پدیدآورنده یا حق سرپرستی

پدیدآورنده با استفاده از این حق نه تنها حق دارد رابطه و نسبت خود را با اثر خویش مشخص سازد بلکه حق دارد اثرش را با نام مستعار افشا و منتشر سازد. بر اساس این حق، ناشر باید نام پدیدآورنده را بطور کامل بر روی اثر منتشر سازد. ماده ۳ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ حق بهره برداری از نام را به عنوان یک حق معنوی دانسته و ماده ۱۸ آن قانون در این خصوص مقرر می‌دارد: «انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را به منظور انتفاع دارند، باید نام پدیدآورنده را با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر همراه اثر یا روی نسخه اصلی یا نسخه‌های چاپی یا تکثیر شده به روش معمول و متداول اعلام و درج نمایند، مگر آنکه پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت کرده باشد» و نیز همین حق

ایجاب می‌کند که نقل از اثرهای انتشار یافته و استناد به آنها به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی و تربیتی و بصورت انتقاد و تفریض اصولاً فقط با ذکر مأخذ مجاز باشد (ماده ۷ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸).

در قانون ترجمه مصوب ۱۳۵۲ ماده ۱ و ۲۴ نیز، چاپ و پخش ترجمه به نام کسی غیر از پدیدآورنده و بدون اجازه وی جرم دانسته شده است. لازم به ذکر است که این حق را همه ی قوانین و معاهدات بین المللی برسمیت شناخته اند.

ب) حق احترام به اثر یا حق تمامیت

از آنجا که اثر نشان دهنده شخصیت پدیدآورنده است لذا هرگونه آسیبی به اثر، آسیب به شخص پدیدآورنده محسوب می‌شود و هیچ کس حق ندارد یک اثر ادبی یا هنری را بدون موافقت پدیدآورنده تغییر دهد، هرچند تغییر اندک باشد.

ماده ۱۹ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ در این باره مقرر می‌دارد «هر گونه تغییر یا تحریف در اثرهای مورد حمایت این قانون و نشر آن بدون اجازه پدیدآورنده ممنوع است». همچنین نام و عنوان خود اثر نیز مانند نام و عنوان پدیدآورنده جزو حقوق معنوی پدیدآورنده می‌باشند.

گفتار دوم: خصوصیات حق معنوی پدیدآورنده

حقوق معنوی پدیدآورنده دارای خصوصیات ذیل است:

۱ - غیر قابل انتقال است (ماده ۴ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸)؛ یعنی نمی‌تواند به موجب قرارداد آن را به غیر انتقال داد.

طبیعت و هدف این حقوق اقتضاء می‌کند که مانند سایر آثار مربوط به شخصیت غیر قابل نقل و خارج از قلمرو داد و ستد باشد.

۲ - محدود به زمان و مکان نیست (ماده ۴ قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸). حقوق معنوی پدیدآورنده محدود به زمان نیست؛ بنابراین دائمی است و با مرور زمان ساقط

نمی‌شود، و نیز محدود به مکان نیست، یعنی محل اقامت پدیدآورنده یا محل انتشار و عرضه اثر و هر عامل مکانی دیگر در آن بی‌تأثیر است. شاید بتوان گفت قانون ایران از اثرهایی که برای نخستین بار در این کشور منتشر نشده است از نظر حقوق معنوی حمایت می‌کند و به اشخاص اجازه نمی‌دهد که به حقوق معنوی پدید آورندگان این آثار تجاوز کنند، هر چند که قانونگذار ایران از حقوق مادی آنان حمایت نکرده است.

گفتار سوم: ثبت اثر

یکی از راهکارهایی که قانونگذار در قانون حمایت مصوب ۱۳۴۸ برای حمایت از پدیدآورنده پیش بینی کرده و به نوعی توصیه نموده و در عین حال اجباری نکرده است، راهکار ثبت اثر می‌باشد.

ماده ۲۱ قانون فوق‌الذکر چنین بیان داشته:

(پدیدآورندگان می‌توانند اثر و نام و عنوان و نشانه ویژه اثر خود را در مراکزی که وزارت فرهنگ و هنر با تعیین نوع آثار آگهی می‌نمایند به ثبت برسانند.

آیین‌نامه چگونگی و ترتیب انجام یافتن تشریفات ثبت و همچنین مرجع پذیرفتن درخواست ثبت به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.)

چنانکه ملاحظه می‌گردد قانون‌گذار از لفظ (می‌تواند) استفاده کرده و این کلمه دارای مفهوم اختیار است. حال باید دید علت این اختیار و نه اجبار چیست؟

یکی از مهمترین اصول حاکم بر نظام‌های حقوقی در مالکیت فکری، اصل حمایت از پدیدآورنده بدون هیچ شرط و قید است به این معنا که حمایت از پدیدآورنده و اثر نباید مشروط به امر دیگری گردد حتی اگر آن شرط ثبت اثر باشد که می‌تواند در صورت انجام آن برای پدیدآورنده دارای مزایایی نیز باشد.

در صورت اجباری بودن ثبت اثر مفهوم آن این است که قانون از اثری که ثبت نشده، حمایت نمی‌کند.

در هر حال ثبت اثر می‌تواند یکی از مهمترین راههای اثبات مالکیت حقوق معنوی و مادی آن باشد و با کارایی زیاد در محاکم ارائه دلیل گردد.

آیین نامه ماده ۲۱ این قانون در سال ۱۳۵۶ به تصویب هیأت دولت رسیده و هم اکنون قابلیت اجرایی دارد.

اخیراً طی دو سال گذشته، معاونت حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اقدام به ثبت آثار ادبی و علمی و هنری نموده و پدیدآورندگان و ناشران می توانند برای این امر به اداره کل حقوق مالکیت معنوی مراجعه نمایند.

متن آیین نامه ماده ۲۱ در قسمت قوانین و مقررات سایت شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر قابل دسترسی و چاپ می باشد.

گفتار چهارم: جرایم و مجازاتهای مربوط به حقوق معنوی

الف: جرم استفاده از نام و عنوان و نشانه اثر دیگری

اثرهای مورد حمایت قانون ممکن است برای مقاصدی از قبیل شناساندن صاحب اثر در مقابل عموم و یا تبلیغات دارای یک ویژگی خاص مانند علامت و نشانه باشند. بطور مثال اگر یک نویسنده رمانهای ادبی که از دیدگاه اذهان عمومی شناخته شده نیز می باشد ترجیح دهد که بر روی جلد تمامی کتابهایش نشانه یا طرح خاصی را چاپ نماید، تا بدین وسیله بتواند اثرش را معرفی کند و یا نام و عنوان مخصوصی برای اثرش انتخاب کند، در این صورت این طرح یا نام و عنوان می بایست مورد حمایت قانونگذار قرار گیرد تا دیگران نتوانند از طریق استفاده از آنها در اذهان عمومی الغاء شبهه نمایند بطوریکه تصور بر آن قرار گیرد که این اثر نیز ممکن است از جمله آثار همان نویسنده مشهور باشد؛ به همین دلیل است که قانونگذار اعمالی از این قبیل یعنی استفاده از نام و عنوان و نشانه اثر دیگری را جرم دانسته است؛ بنابراین تعریف این جرم عبارت است از «استفاده از نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است، برای اثر دیگری از همان نوع یا مانند آن به ترتیبی که الغاء شبهه کند.

۱ - بکار بردن نام مؤلف اثر مورد حمایت قانون برای اثر دیگری از آن نوع

۲ - استفاده از عنوان اثر مورد حمایت قانون برای اثری دیگر

۳ - بکار بردن نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است.

مجازات

مجازات بکار بردن نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است برای سایر آثار مطابق ماده ۲۵ قانون مصوب ۱۳۴۸ عبارت از سه ماه تا یکسال حبس می‌باشد.

ب: جرم عدم درج نام پدیدآورنده و یا عنوان یا نشانه ویژه اثر

همانطور که سابقاً توضیح داده شد، پدیدآورنده یک اثر علاوه بر حقوق مادی دارای حقوق معنوی است که جزئی از شخصیت پدیدآورنده می‌باشد و او با توجه به مفهوم اثری که مبادرت به خلق آن نموده است مورد شناسایی عمومی قرار می‌گیرد، لذا کسانی که اقدام به انتشار یا استفاده یا اقتباس^۱ از اثری می‌نمایند می‌بایست علاوه بر درج نام پدیدآورنده در صورتی که اثر وی دارای عنوان یا نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است می‌باشد؛ آنها را نیز بر روی اثر درج نماید. چرا که این حقوق جزو حقوق معنوی پدیدآورنده می‌باشند (حق سرپرستی یا حق احترام به نام و سمت پدیدآورنده).

اول - عدم درج نام پدیدآورنده

دوم - عدم درج عنوان اثر

سوم - عدم درج نشانه ویژه معرف اثر

مجازات

مجازات کسانی که مرتکب این جرم گردند مطابق ماده ۲۵ قانون مصوب ۱۳۴۸ عبارت از سه ماه تا یکسال حبس می‌باشد.

ج: جرم تغییر و تحریف اثرهای مورد حمایت قانون و نشر آنها

تغییر در لغت عبارت است از گردانیدن، دگرگون ساختن، گردش همچنین تحریف عبارت است از کژ کردن، تبدیل و تغییر دادن کلام از وضع و طرز حالت اصلی، بعضی از حروف یک کلمه را عوض کردن ولی به نظر می‌رسد از نظر قانونگذار تغییر عبارت است از جابجایی مطالب مندرج در اثر، مانند عوض کردن جای فصول کتاب با

---

۱. اقتباس: گرفتن، آموختن، گرفتن مطلب کتاب یارساله‌ای با تصرف و تلخیص (فرهنگ فارسی دکتر محمد معین)

یکدیگر و تحریف عبارت است از عوض کردن مفهوم مطالب کتاب؛ لذا تغییر جنبه مادی دارد و تحریف جنبه مفادی، بنابراین تعریف جرم تغییر و تحریف اثرهای مورد حمایت قانون و نشر آنها عبارت است از «هر گونه دگرگون ساختن و یا تبدیل کردن اثر مورد حمایت قانون از وضع طبیعی و حالت اصلی و انتشار آن بدون اجازه پدیدآورنده» (حق احترام به اثر یا حق تمامیت).

مجازات

مطابق ماده ۲۵ قانون مصوب ۱۳۴۸ مجازات جرم تغییر و تحریف اثرهای مورد حمایت قانون و نشر آنها عبارت از سه ماه تا یکسال حبس می باشد.